

**POLITICA DE SUSȚINERE A ANTREPRENORILOR ȘI LUCRĂTORILOR
PE CONT PROPRIU DIN CATEGORIILE SOCIAL-VULNERABILE
ALE POPULAȚIEI ÎN UNELE STATE EUROPENE**

**Vladislav BOLDURAT¹, cercet. șt.,
National Institute for Economic Research**

Stimularea ocupării forței de muncă joacă un rol central în implementarea măsurilor active din cadrul politicilor de ocupare și incluziune socială [5] în toate statele comunității Europene. Totodată promovarea activităților pe cont propriu vine să formeze o nouă clasă de antreprenori [38], motivând în același timp persoanele ce aparțin grupului social vulnerabil spre ași dezvolta spiritul antreprenorial [1]. În acest context, lucrarea își propune o analiză a documentelor de politici a diferitor state UE cu accent pe susținerea grupurilor vulnerabile (femei, tineri, vârstnici, persoane cu dizabilități, etc.) în activitățile acestora pe cont propriu sau antreprenorial. Metoda de studiu s-a bazat pe analiza secundară fiind folosite metode precum ar fi analiza comparativă a diferitelor documente de politici, analiză cuprinzătoare a lucrărilor diferitor autori internaționali precum și sistematizarea rezultatelor cercetării. Ca rezultat, urmează să se prezinte oportunitățile de auto-angajare a persoanelor marginalizate de la o stare de vulnerabilitate la o stare de normalitate prin implicarea acestora în activități de antreprenorial.

Cuvinte-cheie: persoane social vulnerabile, auto-angajare, start-up, antreprenorial, femei, tineri, vârstnici.

Employment stimulation plays a central role in the implementation of active measures in social inclusion and employment policies [5] in all countries from the European Community. At the same time, promotion of self-activities comes to establish a new class of entrepreneurs [38], thus motivating people belonging to vulnerable social group to develop their entrepreneurial spirit [1]. In this context, the paper aims to analyze policy papers of different EU states with a focus on supporting vulnerable groups (women, young people, elderly, people with disabilities, etc.) in their self-activities or entrepreneurship. The method of study was based on secondary analysis, using methods such as comparative analysis of different policy documents, comprehensive analysis of the works of various international authors and systematization of research results. As a result, the opportunities for self-employment of marginalized people from a state of vulnerability to a state of normality through their involvement in entrepreneurial activities are to be presented.

Keywords: socially vulnerable people, self-employment, start-up, entrepreneurship, women, young people, elderly.

JEL Classification: L38, J24, P52, L26.

În lucrările diferitor autori activitatea pe cont propriu este susținută de o serie de avantaje: flexibilitate [19, 40] susținere din partea statului la – formarea profesională [19, 3], finanțarea activităților specifice auto-ocupării [20, 23, 4] etc. Acest lucru reprezintă un stimul pentru persoanele din categoria social-vulnerabilă, care la inițiere a unei afaceri au de ales dintre două forme de antreprenorial: a) „de oportunitate” și b) „de nevoie” [41]. În cazul persoanelor defavorizate ce duc lipsă de posibilitatea de angajare, calea antreprenorialului de nevoie [17] pare a fi cea mai sigură soluție. Factorii care pot duce la acest tip de activitate antreprenorială sunt considerați veniturile familiale inadecvate, salariile nesatisfăcătoare, dificultățile de echilibrare a vieții profesionale cu viața de familie [27], precum și situații legate starea sănătății în cazul persoanelor cu dizabilități sau procese de dezagregare socială (ex. în cazul romilor și alte forme de discriminare rasială etc.). Activitatea antreprenorială „de oportunitate” este urmată de acele persoane a grupului vulnerabil ce ținesc spre independență, îndeplinirea unor obiective și aspirații personale, dorința de a dobândi avere, un statut social [36].

Grupul social vulnerabil este lipsit de o definiție ca atare. Cu toate acestea la nivelul decidenților politici, specialiștilor sau opiniei publice în general se centrează pe protecția grupurilor vulnerabile, fără să existe un consens privind caracteristicile grupurilor care ar putea fi tratate ca vulnerabile. În cadrul acestui grup au fost incluse o varietate largă de persoane, de la copii și bătrâni la șomeri, lucrători cu program redus de lucru, persoane cu dizabilități, etc. [30]. Prin caracteristică, grupurile social-vulnerabile au o sensibilitate majoră la factorii sociali: gen, clasă, rasă, cultură, naționalitate, vârstă, și alte relații de putere [8]. Toți acești factori influențează asupra veniturilor și economiilor, capacității sau incapacității de angajare pe piața muncii, nivelul de educare a acestora [6]. Factorul de rasă și etnie, la fel contribuie la vulnerabilitatea socială datorită diferențelor de limbă, cultură, nivel de educație/învățământ; în rezultat formându-se o marginalizare economică [43, 2]. Însă cei mai evidenți factori ce stau la baza pierderilor economice în asociere cu grupurile vulnerabile, se atribuie vârstei (fie tineri sau vârstnici), precum și factorului de gen, femeile mereu fiind considerate mai vulnerabile în comparație cu bărbații [2]. Astfel, putem concluziona că situația de vulnerabilitate este aplicabilă unui individ sau unui grup de persoane care nu pot face față situației social-economice existente în societate determinată de transformările proceselor sociale, economice, politice, culturale etc. ce au loc [13].

Datorită complexității sale, grupurile vulnerabile nu au o definiție formală, însă cadrul documentelor oficiale ale Uniunii Europene și a statelor membre, termenul de social-vulnerabil este folosit adesea în relație cu conceptul de incluziune socială [30], care presupune, accesul indivizilor la oportunitățile și resursele necesare pentru a participa pe deplin la viața economică și care le-ar asigura un nivel de trai considerat decent în societatea în care trăiesc [12].

Având în vedere că vulnerabilitatea presupune calitative precum dependență, neajutorare, expunere sau chiar pericol [13], încadrarea grupului social-vulnerabil pe piața muncii reprezintă a fi un criteriu foarte important chiar esențial.

¹ © Vladislav Boldurat, vladislav.boldurat@gmail.com

În general, documentele de politici de susținere a antreprenoriatului promovează desfășurarea activităților economice de către toate persoanele fizice fără a preferența careva categorie. De aceea, pentru persoanele grupului social – vulnerabil se pun în aplicare programe speciale și măsuri de sprijinire pentru ai motiva la activități antreprenoriale. Și aici, strategiile și programele de susținere a acestor persoane sunt axate pe grupuri singulare (exemplu: susținerea antreprenoriatului feminin, promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor, etc.), neînglobând în totalitate categoriile grupului vulnerabil. Din punct de vedere a integrării pe piața muncii, grupul defavorizat este constituit din următoarele persoane:

- Persoane cu dizabilități (handicap, etc.)
- Femei (cu accent pe etnie romă, mediu rural, peste 45 ani) [28]
- Tineri (fără experiență în muncă, postinstituționalizați)
- Persoane de peste 45 ani (vârstnici)
- Șomeri de lungă durată
- Persoane din mediu rural aflate în căutarea unui loc de muncă

Din perspectiva creșterii șanselor de ocupare, activitatea pe cont propriu poate fi privită ca o soluție pentru integrare pe piața muncii a acestora. Acest lucru se datorează faptului că țările comunității europene susțin auto-ocuparea prin diferite strategii și programe ce au la bază – educația, formarea inițială și continuă [28].

Din punct de vedere istoric, primele politici orientate către persoanele pe cont propriu sau mai numiți și auto-angajați, au fost puse în aplicare printr-un experiment în Franța în 1977. Programul „L'Aide aux Chômeurs Créateurs ou Repreneurs d'Entreprise (ACCRE)” – Fr. (Șomeri creatori sau preluatori de întreprinderi) [32] a avut ca scop promovarea șomerilor spre o activitate antreprenorială, iar susținerea din partea statului, ținea de oferirea unui capital de inițiere a afacerii. Acest capital era format din mijloacele financiare alocate pentru indemnizațiile de șomaj. După doi ani perioadă de experimentare, ACCRE a devenit program de stat care este activ și în prezent.

Pentru eligibilitate în cadrul programului, Beneficiarii trebuie să creeze sau să preia o afacere indiferent de sectorul de activitate. Iar asistența din partea statului include:

- scutire de la contribuțiile sociale timp de un an (asigurare de sănătate, maternitate, invaliditate, deces, prestații familiale pe bază de pensii și asigurări de văduvă sau văduv);
- avans financiar de Stat, rambursabil;
- finanțarea parțială de către Stat a acțiunilor de consiliere, de formare sau sprijin.

Marea Britanie a fost cea de-a doua țară în Europa care a făcut un prim pas în susținerea persoanelor din categoriile social vulnerabile (tineri, femei, șomeri) ce își doreau o realizare profesională prin auto-ocupare. Inițiativa de susținere a antreprenoriatului pe cont propriu a început ca un proiect pilot în anul 1982, iar în următorul an, fiind introdus ca plan național de dezvoltare a auto-ocupării (the Enterprise Allowance Scheme - EAS) [9]. Modelul Britanic presupunea plăți periodice de șomaj, care să permită șomerului să obțină calificarea necesară pentru ași crea propria afacere. Diferența dintre cele două modele constă în faptul că modelul anglo – saxon are scopul nu doar de a forma antreprenori pe cont propriu ci și ai motiva de a deveni angajatori [45]. La momentul actual, este în derulare Programul „New Enterprise Allowance - NEA” [31], care promovează activitatea de antreprenoriat pentru toate persoanele ce au depășit vârsta de 18 ani.

La baza modelului Britanic – EAS, în Irlanda a fost elaborată schema Back to Work Enterprise Allowance (BTWEA) [33] care încurajează persoanele indiferent de statutul social a acestora, de a ridica plățile de asistență socială, ca ulterior acestea să fie folosite ca sursă de investiții în activitatea pe cont propriu. Schema programului de auto-angajare include ajutor social și plăți pentru:

- Pensii pentru orbi;
- Indemnizații pentru persoanele cu handicap;
- Pensie de invaliditate;
- Supliment pentru incapacitate de muncă;
- etc.

La momentul actual conform barometrului OECD, activitatea pe cont propriu este realizată de 16,1% din totalul populației Uniunii Europene [26]. La nivelul anului 2014 doar 3% din tinerii europeni activau pe cont propriu în comparație cu 42% persoane cu vârsta mai mare de 50 ani și 56% persoane cu vârsta cuprinsă între 25-49 ani [15]. Statele europene cu cea mai mare pondere a antreprenorilor pe cont propriu în anul 2016, au fost: Grecia – 35,2%, Italia – 24,7% și Polonia – 21,2%. La polul opus se află, Luxemburgul – 6,1%, Norvegia – 7% și respectiv Danemarca – 8,7%. Antreprenoriatul pe cont propriu analizat din perspectiva de gen a persoanei ce activează, ponderea cea mai mare la fel revine Greciei - 29% femei din totalul de auto-angajați, Italia – 18,3% femei și Polonia – 17,6%. Femeile cu cea mai mică rată de auto-ocupare sunt înregistrate în trei țări nordice: Norvegia – 4,6%, Danemarca – 5,4% și Suedia – 6,2% [25].

Femei

O problemă cu care confruntă femeile din societatea contemporană ține de realizarea potențialului profesional. Acest lucru este observat cel mai bine la femeile de înaltă calificare în rol de angajat [44]. Multiplele dificultăți ce apar pe parcursul dezvoltării carierei lor, fac ca multe dintre aceste femei, să se orienteze spre o altă cale, și anume, către antreprenoriatul de oportunitate [17] dedus la activitatea pe cont propriu, în rezultatul căreia femeile și-ar putea valorifica la maxim capacitățile profesionale.

În ciuda celor spuse, nu toate femeile sunt dispuse să renunțe la activitatea profesională în rol de angajat, ceea ce se poate observa în țări precum Belgia, Finlanda, Germania, Olanda, Suedia. Acest lucru este datorat în mare parte de beneficiile pachetului social, dreptului la pensie, etc. Oricum, necesitatea de realizare profesională, precum și, formarea ca antreprenor pe cont propriu, fac ca unele femei să activeze part-time, îmbinând lucru de angajat cu auto-ocuparea. Așa se face că activitatea part-time este efectuată de 60,7% de femeile din Olanda, 45 – Elveția, 35,4% - Irlanda, 35% - Austria [25].

Alegerea formei de activitate part-time de către femei, mai este datorată lipsei măsurilor legale care ar prevedea dreptul la pensie pentru auto-angajați. Cea mai optimă soluție în acest sens este contribuția la un fond de pensii privat pentru a beneficia de o pensie decentă. Cu toate acestea, femeile în comparație cu colegii de gen masculin nu se grăbesc să investească în fondurile de pensii private, ceea ce duce în final la lipsa schemelor de pensii pentru auto angajați [42].

Deja în anul 1987, statul Finlandez aplica acțiuni de suport pentru femeile antreprenoare prin inițierea Programului "Școala de afaceri pentru femei" care furniza module de instruire pentru femeile care au funcții de execuție și cheie în cadrul IMM-urilor. Iar facilitarea accesului la finanțare destinat femeilor întreprinzător este realizat printr-un program special de microcreditare [42].

La nivel de ONG, Asociația centrală a femeilor întreprinzător din Finlanda funcționează la nivel național și reprezintă interesele femeilor întreprinzător pe probleme operaționale, sociale și de afaceri. La mijlocul anilor 2000 a Asociația lansat Proiectul EQUAL intitulat "Substituenți pentru auto-angajare", care a avut ca scop susținerea stării de bine la locul de muncă pentru întreprinzători, promovarea antreprenoriatului, creșterea ocupării forței de muncă și ajutorarea femeilor tinere să fie mai interesate de auto-angajare reușind să echilibreze balanța dintre muncă și familie [42].

Din perspectiva activității pe cont propriu în zonele rurale de către femei, în Estonia a fost creat Programul Etna. Programul are două scopuri de bază: reducerea migrației interne în rândul femeilor și susținerea cu microcredite a întreprinderilor agricole gestionate de femei, sector care de obicei este adresat bărbaților [35]. Programul Etna pune accent pe eliminarea diferenței majore a structurii forței de muncă în dependență de genul de activitate. Astfel includerea sectorului agricol ca domeniu de afaceri și pentru femei reduce diferențele de gen cu privire la posibilitatea de a avea acces și la alte profesii care erau bazate pe stereotipuri ceea ce "feminin" și "masculin" [23].

Din punct de vedere a politicilor directe de susținere femeilor antreprenor, Republica Croația este una din puținele state europene care are o Strategie dedicată antreprenoriatului feminin. La moment este pusă în aplicare Strategia de Dezvoltare a Antreprenoriatului feminin în Republica Croația, pentru perioada 2014-2020.

Strategia este aplicată pe întreg teritoriu Republicii Croația astfel ca stimularea dezvoltării antreprenoriatului feminin să fie uniform din punct de vedere regional: atât în zonele rurale cât și în zonele carstice. Totodată, se pun în aplicare programe speciale în dependență de specificul acestor zone.

În vederea diminuării șomajului feminin, acțiunile strategiei creează oportunități pentru a face o tranziție de la asistența socială la auto-ocuparea forței de muncă. Așadar, promovarea programelor de auto-ocupare conform Strategiei, contribuie la micșorarea șomerilor în rândul femeilor, în special mamele singure [22].

O altă țară care și-a elaborat o strategie ce vizează antreprenoriatul feminin este Albania. Strategia de afaceri și de Investiții 2014-2020 a promovării antreprenoriatului feminin. Strategia include un număr de obiective care vizează creșterea ocupării forței de muncă, acordarea creditelor preferențiale femeilor antreprenor precum și, îmbunătățirea climatului de afaceri general.

Planul de Acțiune a Strategiei a fost dezvoltat ca răspuns la nevoia stringentă de a încuraja femeile albaneze să-și înceapă și să dezvolte propriile afaceri. Planul își propune să ofere o colaborare pe termen lung cu privire la dezvoltarea antreprenoriatului feminin în Albania [14].

Planul de acțiune se bazează pe 4 piloni importanți:

- Politicile de sprijin pentru antreprenoriat feminin.
- Dezvoltarea capacităților de antreprenoriale a femeilor.
- Acces sporit la finanțare pentru întreprinderile conduse de femei
- Crearea unei rețele de actori în susținerea antreprenoriatului feminin

Accesul la sursele de finanțare reprezintă un obstacol major pentru femeile antreprenor din Albania. Astfel strategia vine cu o serie de obiective de asigurare a accesului la finanțare precum garanții de împrumut din partea statului, programe start-up ce include o porțiune de grant, împrumuturi cu dobândă mică etc. [14].

Tineri

Revoluția antreprenorială generată de multiple mutații de ordin tehnic și informațional, a dus spre conștientizarea autorităților statelor membre că anume generația tânără reprezintă forța motrice a economiei europene. Studiile Organizației Mondiale a Muncii (ILO) au ajuns la concluzia că întreprinderile tinerilor se dezvoltă de două ori mai repede decât noile companii fondate de membri ai generațiilor mai vârstnice. Mai mult de jumătate dintre tinerii europeni cu vârsta sub 25 de ani apreciază ca dezirabile activitățile antreprenoriale sau liber-profesionale, prin comparație cu persoanele de vârsta peste 55 de ani unde același indicator este de doar 18% [36]. Mai mult ca atât, din punct de vedere a ocupării forței de muncă, datorită flexibilității, tinerii sunt cei care dețin mai multe oportunități de angajare [38].

Totuși schimbările în contextul macroeconomic, datorată crizelor economice și a reformelor pe piața muncii în diferite state Europene, au sporit incertitudinea de angajare pentru tineri. Astfel, rata șomajului în rândul tinerilor începutul anului 2016 a ajuns 45,7% - Grecia, 42,2% - Spania, 37,9% - Italia. În aceste condiții, mai multe țări Europene au pus în aplicare politici de nivel național cât și regional ce includeau programe sau măsuri pentru combaterea șomajului în rândul tinerilor: Pachetul de Tineret în Danemarca; Programul pentru Activitatea Tinerilor în Finlanda; Planul de Acțiune pentru combaterea Șomajului în rândul Tinerilor în Olanda; Programul de Ocupare a Forței de Muncă în Rândul Tinerilor în Austria [38].

Formarea profesională este introdusă ca componentă principală în planurile de activități la majoritatea țărilor UE, având

ca scop reducerea decalajului dintre educația școlară și cererea de pe piața muncii [38], precum și promovarea competențelor și spiritul antreprenorial în rândul tinerilor, astfel ca dezvoltarea unei afaceri să fie văzută ca pe o opțiune în carieră [21]. Astfel, întru evitarea în viitor a crizelor legate de instabilitatea pieței de muncă, țări precum Germania, Finlanda, Estonia, Olanda, Irlanda, Luxemburg, România) duc o politică de sprijinire a educației antreprenoriale prin programele de studii și de formare profesională la toate nivelurile de învățământ. Conform programului "Garantare pentru Tineret" din Marea Britanie posibilitatea formării profesionale este oferită persoanelor care sunt încă în șomaj după șase luni de la absolvire pentru activitățile pe cont propriu [34].

Forme de încurajare a tinerilor spre activități antreprenoriale pe cont propriu, sunt diverse. Unul dintre ele, ține de deschiderea de incubatoarelor de afaceri. Astfel, așa țări precum Polonia, Finlanda (Incubatorul Sauna), Germania (Incubatorul programul Gründungszuschuss) oferă consiliere, instruire cu privire la modul de a începe o afacere. În plus, incubatoarele oferă acces la opțiuni de microfinanțare și subvenții la crearea start-upurilor. Obiectivele rezultate din crearea incubatoarelor, sunt orientate spre încurajarea tinerilor de ași dezvolta creativitatea cu ajutorul cunoștințelor și bunelor practici, oferind totodată oportunități pentru auto-angajare [39].

Programele de microfinanțare la fel sunt un factor motivant pentru tinerii antreprenori. Astfel, prin Concepția politicilor pentru tineret din Lituania, statul oferă instruire gratuită pentru tineri și asistență în pregătirea cererii de finanțare de a avea acces la sursele financiare preferențiale. De altfel, și linia de micro-finanțare din "Planul pentru auto-angajați" din Belgia, acordă împrumuturi la rate mici ale dobânzilor persoanelor cu vârste sub 30 de ani.

Etapele cronologice a Acțiunilor de susținere a antreprenoriatului pe cont propriu în rândul tinerilor, sunt prezentate pentru două țări după cum urmează:

În Spania politica de susținere a antreprenorilor pe cont propriu este reglementată prin Legea Statutului persoanelor de desfășoară activități independente 20/2007. Scopul legii ține de îmbunătățirea securității lucrătorilor independenți, precum și stimularea auto-ocupării în rândul tinerilor și șomerilor. Conform dispozițiilor generale, antreprenorul pe cont propriu nu poate fi în rol de angajator, având propria răspundere pentru activitatea desfășurată.

Din punct de vedere a susținerii economice, Planul este bazat pe următorii piloni de acțiune:

1. Promovarea activităților desfășurate de antreprenorii pe cont propriu:
 - pentru tineri - min. 6000 euro
 - pentru femeile tinere - 7000 euro
 - pentru anumite grupuri în funcție de gradul lor de dificultate în accesarea pieței muncii - până la 10000 euro
2. Asistență tehnică (pentru aceeași categorii de persoane) - până la 2000 euro pentru a finanțarea serviciilor externe, în scopul de a dezvolta activitatea
3. Activități de formare profesională - 3000 euro pentru organizarea și participarea la cursuri de management în afaceri, TIC etc.

Totodată, există o serie de programe de microfinanțare care presupun reducerea ratei dobânzilor și asistență tehnică la inițierea afacerii pentru persoanele auto-angajate. Cel mai atractiv program, este promovat de ICO (Instituția Oficială de Credite), care poate oferi împrumut în proporție chiar până la 100% din valoarea investiției, în cazul existenței unui garant.

Sprijinul financiar poate fi majorat în cazul când persoanele auto-angajate ce aparțin grupului vulnerabil. Stimulentele fiscale de promovare a auto-ocupării includ: scutirea la plata pe impozit pe venit și reducerea impozitării TVA. Tot aici, pentru a încuraja tinerii să opteze pentru activități independente de antreprenoriat, timp de 30 luni, plata contribuției de asigurări sociale este redusă cu 30%.

Italia nu are o strategie națională cu privire la susținerea antreprenoriatului în rândul tinerilor însă unele măsuri de dezvoltare a spiritului antreprenorial sunt prezentate și în Programul Național de Încadrare a Tinerilor pe Piața Muncii:

- Instruire în elaborarea planurilor de afaceri
- Educație financiară și accesul la finanțare
- Consultanță juridică privind înființarea unei întreprinderi

Totodată acțiuni de suport a tinerilor antreprenori pot fi desprinse din Decretului Legislativ 185/2000 cu privire la auto-ocupare:

- autoim-prenditorialitate (asistență și suport pentru start-upuri)
- autoimpiego (instruire și sprijin pentru auto-angajați)

În cazul start-upurilor accentul se pune pe tinerii întreprinzători (cu vârsta dintre 18-35 ani) din zonele defavorizate. Tipul activităților finanțate de stat pentru antreprenorii pe cont propriu, trebuie să fie cu tangență pe agricultură, industrie, artizanat sau servicii în afaceri [10]. Pentru stimulare, acestora le sunt acordate granturi precum și împrumuturi bancare subvenționate.

Persoane vârstnice

Începând cu anul 2011 guvernul Britanic a aprobat modificări la legislația în vigoare pentru reformarea sistemului de pensii. Astfel vârsta de pensionare a crescut de la 60 de ani pentru femei și 65 de ani în cazul bărbaților [19]. Aspectul economic urmărit prin implementarea reformei a ținut de reducerea costurilor sociale de stat, încercând totodată să transfere responsabilitățile de suport a persoanelor de vârstă a treia către persoanele fizice. Astfel, activitatea pe cont propriu a devenit o variantă optimă pentru persoanele vârstnice care datorită factorilor profesionali nu corespund cerințelor patronilor.

Întru îmbunătățirea perspectivelor de angajare a persoanelor vârstnice precum și, ce activează sau își doresc o activitate pe cont propriu, Guvernul Britanic a elaborat două programe introduse la nivel național New Deal Plus și Flexibile New Deal. Măsurile acestor programe sunt menite de a oferi: consiliere, îndrumare și sprijin financiar din fondul de creditare destinat auto-angajaților. Criteriul eligibil din partea beneficiarului acestor programe presupune: activitate de cel puțin 16 ore pe săptămână

iar statul se obligă de a oferi sprijin financiar în valoare de 60 Euro săptămânal precum și, consultanță în primele 6 luni de activitate [10].

Efectele programelor de susținere a antreprenoriatului de vârstă a treia se pot vedea în urma analizei statistice: 32% din toate întreprinderile britanice noi sunt pornite de către persoanele cu vârstă de peste 50 de ani față de Finlanda unde rata este de doar 16% [11].

În Franța, programul ”45+” vine să susțină crearea de noi afaceri a persoanelor cu vârsta de peste 45 ani care fie sunt la vârsta de pensionare sau vor obține acest titlu în scurt timp. Programul oferă într-un pachet integrat o serie de măsuri: formare, consiliere, asistență în elaborarea și dezvoltarea planurilor de afaceri, precum și, finanțarea start-upurilor. Pentru ca persoana să devină eligibilă programului, un grup de experți evaluează abilitățile, competențele candidatului cât și valoarea resurselor financiare deținute (exemplu: bunuri imobiliare, poliță de asigurare, etc.). Din moment ce persoana este acceptată, conform programului se organizează ateliere de creativitate pentru a ajuta participanții să-și dezvolte ideile de afaceri și de ași consolida planurile de afaceri. Aceasta este urmată de instruire care este adaptată pentru creșterea abilităților antreprenoriale ale participanților. La fel se oferă cursuri intensive în domeniul managementului resurselor umane, finanțare corporativă și contabilitate. Accentul deosebit este pus pe sprijinul financiar în cazul creării propriei afaceri [24].

Persoane cu dizabilități

Toate statele UE dețin programe de incluziune a persoanelor cu dizabilități pe piața muncii. Astfel, pentru persoanele cu handicap, programele se prezintă a fi mai speciale datorită complexității de elemente oferite: crearea centrelor speciale de lucru, ateliere și incubatoare unde aceste persoane își pot pune în practică ideile de afaceri [7].

La nivel de țară, în Slovacia, politicile de incluziune a persoanelor cu dizabilități pe piața muncii sunt înscrise în Legea nr. 5/2004 cu privire la ocuparea forței de muncă. Ca măsuri de susținere a acestor persoane în activitatea de auto-ocupare sunt oferite ateliere de lucru protejate unde persoanele cu handicap își pot exercita activitatea propriu zisă.

Persoana cu handicap pentru a avea la beneficiile oferite de stat trebuie să fie înscrisă ca solicitant a programului la oficiul Agenției de Ocupare a Forței de Muncă de cel puțin 3 luni. Din moment ce persoana cu handicap răspunde condițiilor de eligibilitate, ea primește o acoperire a cheltuielilor legate de activitatea antreprenorială la fel și, consultanță la dezvoltarea planului de afaceri, instruire, formare profesională. Valoarea contribuției oferite solicitantului, depinde de regiunea desfășurării activității. Suma maximă poate ajunge la 65% din totalul cheltuielilor de desfacere a activității [37].

Concluzii

Auto-ocuparea forței de muncă cu accent pe persoanele grupului social – vulnerabil constituie un subiect sensibil în politicile statelor UE. Caracterul sensibil este datorat lipsei unei definiții oficiale a grupurilor vulnerabile și neexistența unui consens privind caracteristicile exacte a acestor persoane.

Oricum, schimbările în structura demografică a populației, precum și apariția sau modificarea formelor de activitate în diferite sectoare a economiei, influențează persoanele ce aparțin grupului social-vulnerabil să-și încerce capacitățile antreprenoriale prin dezvoltarea propriilor idei de afaceri ci nu doar să fie beneficiari de servicii sociale.

Importanța antreprenoriatului pe cont propriu, și a stimulării antreprenoriatului în general începe să fie recunoscută de majoritatea statelor membre. Cu toate că, continuă să se manifeste diferențe dintre bărbați și femei, în pofida protecției drepturilor femeii prin intermediul politicilor și măsurilor de combatere a discriminării și de asigurare a egalității în raporturile de muncă. Astfel, femeile își aleg în cele mai dese cazuri forme atipice de ocupare deoarece trebuie să găsească un echilibru între responsabilitățile profesionale și cele de familie [29]. În caz contrar antrenarea în activități pe cont propriu se va rezuma doar la anumite garanții sociale (pensie minimă pentru limită de vârstă). Cu toate că, în câteva țări europene sindicatele joacă un rol important în susținerea auto-ocupării, în restul țărilor din Sud și Sud-Estul Europei, posibilitățile sunt limitate de a organiza sau de a adera la sindicate și de a participa la negocieri colective.

Politicile statelor europene de susținere a antreprenoriatului pe cont propriu a grupurilor vulnerabile provin din diverse documente la nivel național, totuși majoritatea fiind exprimate indirect. Totuși, câteva țări din Centru și Sudul Europei, au implementat strategii directe de susținere a antreprenoriatului pentru unele categorii din grupul social-vulnerabil care accentuează suportul activității pe cont propriu și măsurile de susținere a acestor persoane. Pentru restul statelor membre, suportul în activitățile de antreprenoriat sunt incluse în diferite programe naționale. În rest susținerea oricărui tip de activitate a persoanelor tratate ca vulnerabile sunt înscrise în politicile tipice de marketing pe piața muncii, politici industriale, politici din sectorul tehnologiei, politici privind asigurările sociale, protecția socială și politicile de asigurări precum și cele fiscale [18].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale - sumar la Strategia Europa 2020 [Citat 12.07.2017] Disponibil: http://www.anpcdefp.ro/userfiles/Anexa_3_TiM_Strategia_Europa_2020.pdf
2. Bolin R, Stanford L., (1998), The Northridge earthquake: vulnerability and disaster. London and New York: Routledge;
3. Bury, A., și alții - The Best Practices within Self-Employment Guidance and Career Counselling Services [Citat 08.04.2017] Disponibil: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.617.5154&rep=rep1&type=pdf>
4. Collado, J.C., - Promoting self-employment and the transition from temporary to open-ended contracts for young people in the midst of the economic crisis: could there be light at the end of the tunnel? [Citat 13.04.2017] Disponibil: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:YPP4DqXo27MJ:ec.europa.eu/social/BlobServlet%3FdoId%3D10628%26langId%3Den+&cd=2&hl=ro&ct=clnk>
5. Constantinescu, Ș., - Economia socială și ocuparea forței de muncă. Furnizorii de formare profesională și servicii

- de stimulare a ocupării [Citat 16.06.2017] Disponibil:
http://www.ies.org.ro/library/files/raport_economia_sociala_si_ocuparea_fortei_de_munca._furnizorii_de_formare_profesionala_si_servicii_de_stimulare_a_ocuparii.pdf
6. Cutter, S.L., (2006) Hazards, Vulnerability and environmental justice [Citat 05.07.2017] Disponibil:
<http://www.tandfebooks.com/doi/preview-pdf/10.4324/9781849771542>.
 7. Ebersold, S., și alții - Inclusive education for young disabled people in Europe: trends, issues and challenges [Citat 17.07.2017] Disponibil:
http://www.youthmetro.org/uploads/4/7/6/5/47654969/aned_2010_task_5_education_final_report.pdf
 8. Enarson, E, Fothergill A, și alții (2006), Gender and disaster: foundations and directions. In: Rodriguez H, Quarantelli EL, Dynes RR. (eds.). Handbook of disaster research. Springer. p. 130-146
 9. Enterprise Allowance Scheme - EAS [Citat 21.06.2017] Disponibil:
https://en.wikipedia.org/wiki/Enterprise_Allowance_Scheme
 10. European Commission - Self-employment in Europe 2010 [Citat 21.06.2017] Disponibil:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WlFyM6pnqsEJ:ec.europa.eu/social/BlobServlet%3FdocId%3D6137%26langId%3Den+&cd=1&hl=ro&ct=clnk>
 11. European Commission - Senior Entrepreneurship. Good Practices Manual [Citat 25.05.2017] Disponibil:
<https://publications.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/8fdadabd-9ac8-11e6-868c-01aa75ed71a1>
 12. European Commission (2003) Joint report by the Commission and the Council on Social Inclusion [Citat 25.05.2017] Disponibil: http://ec.europa.eu/employment_social/soc-prot/soc-incl/final_joint_inclusion_report_2003_en.pdf
 13. European Profiles S.A. Consortium, (2003), "Enhancing the skills to provide social services in Romania – course materials", Modulul 6 "Înțelegerea persoanelor și grupurilor vulnerabile"
 14. Halimi, S., Zhllima, E., - UN Women - Action Plan on Women Entrepreneurship in Albania [Citat 16.03.2017] Disponibil: http://www.ekonomia.gov.al/files/userfiles/Plani_Veprimit_Ang.pdf
 15. Hatfield, I., - Self-employment in Europe [Citat 03.07.2017] Disponibil:
https://www.ippr.org/files/publications/pdf/self-employment-Europe_Jan2015.pdf/.
 16. Hoekstra, K., Euwals, R., și alții - Flexible employment in an international perspective: An empirical analysis and some country-specific case studies [Citat 19.06.2017] Disponibil:
<https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Background-Document-17nov2016-Flexible-employment-in-an-international-perspective.pdf>
 17. Ioannidis, S. & Tsakanikas, A. (2006), Antreprenoriatul în Grecia 2005-2006, Centrul de Antreprenoriat IOBE-GEM, Atena, pag. 1-2.
 18. Iordachescu M., și alții - Raport de documentare asupra: Situației actuale a auto-angajării în România [Citat 03.07.2017] Disponibil: http://www.self-employment.ugal.ro/Documents/01%20State%20of%20the%20art%20report_Romania_RO_D2.1.pdf
 19. IZA Research Report No. 54 Social Protection Rights of Economically Dependent Self-employed Workers [Citat 07.06.2017] Disponibil: http://legacy.iza.org/en/webcontent/publications/reports/report_pdfs/iza_report_54.pdf
 20. Keser, J., - Importance of women and women entrepreneurs education for new technologies: an analysis of policy documents [Citat 15.06.2017] Disponibil: <http://hrcak.srce.hr/134618>
 21. Mascherini, M., Bisello, M., Youth Entrepreneurship in Europe: Values, Attitudes, Policies [Citat 04.03.2017] Disponibil: https://www.cliclavoro.gov.it/Barometro-Del-Lavoro/Documents/Eurofound_Imprenditorialit%C3%A0_giovanile_in_Europa_2015.pdf
 22. Ministry of Entrepreneurship and Crafts of Croatia - The Strategy of Women Entrepreneurship Development in the Republic of Croatia for the period of 2014 - 2020 [Citat 16.06.2017] Disponibil:
http://www.secel.hr/UserDocsImages/Documents/Strategy_WE_Development_Croatia_2014-2020.pdf
 23. OECD - The Missing Entrepreneurs 2014 [Citat 08.04.2017] Disponibil: <http://todofp.es/dam/jcr:19eb5a7f-a2b1-49a9-bb12-fb1fdaa0561a/online-from-missing-entrepreneurs-2014-en-pdf.pdf>.
 24. OECD - The Missing Entrepreneurs 2015 [Citat 09.04.2017] Disponibil: http://www.european-microfinance.org/docs/emn_publications/other_publications/missing_entrepreneurs.pdf
 25. OECD Labour Force Statistics 2016 [Citat 25.07.2017] Disponibil: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/employment/oecd-labour-force-statistics-2016_oecd_ifs-2016-en#.WYGS0LZLfDc
 26. OECD - Self-employment rate [Citat 20.07.2017] Disponibil: <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>
 27. Papadimitropoulos, H. (2005), Studiu pentru sprijinirea auto-ocupării forței de muncă în cazul femeilor, Programul ODISSEIA, KETHI, pag. 6-9
 28. Pop R.V. - Egalitate pe piața muncii – șansa ta la un viitor mai bun! [Citat 13.06.2017] Disponibil:
<http://www.egalitatepepiatamuncii.ro/wp-content/uploads/2014/09/Grupurile-vulnerable.pdf>
 29. Popa, A., Lupușor, A., și alții - Economia informală în Republica Moldova: O analiză cuprinzătoare [Citat 20.07.2017] Disponibil: http://www.cnpm.md/public/files/Economia_informala_26_03_2015.pdf
 30. Popescu R. - Studiu "Grupurile vulnerabile și economia socială. Romi și femei în dificultate. Manual de intervenție" [Citat 04.03.2017] Disponibil: <http://www.rees.ro/reviste/REES%20Nr%201%20-%202011/articole/art3.pdf>
 31. Programul New Enterprise Allowance – NEA [Citat 18.05.2017] Disponibil: <https://www.gov.uk/new-enterprise-allowance>

32. Programul „Șomeri creatori sau preluatori de întreprinderi (ACCRES) [Citat 09.06.2017] Disponibil: <http://www.pole-emploi.fr/candidat/l-aide-aux-chomeurs-createurs-ou-repreneurs-d-entreprise-accres-@/article.jsp?id=60600>
33. Programul Back to Work Enterprise Allowance (BTWEA) [Citat 09.06.2017] Disponibil: <http://www.welfare.ie/en/Pages/Enterprise-Allowance-Self-Employed.aspx>
34. Programul britanic ”Garantare pentru Tineret” [Citat 22.06.2017] Disponibil: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130125095311/http://dwp.gov.uk/docs/ia-young-person-guarantee-jobs-09.pdf>
35. Programul estonian Etna [Citat 14.05.2017] Disponibil: <http://www.fem.ee>
36. Proiectul: PRO JUVENES - Studiu comparativ european privind scheme, strategii, oportunități pentru finanțarea tinerilor antreprenori [Citat 18.06.2017] Disponibil: <http://liferay.dialogsocial.gov.ro/documents/20181/27063/Studiu+comparativ+european+privind+finantarea+tinerilor.pdf>
37. Repkova, K., și alții - Report on the employment of disabled people in European countries Slovakia [Citat 29.03.2017] Disponibil: <http://www.disability-europe.net/downloads/602-sk-employment-report>
38. Risk transitions and missing policies for young high-skilled workers in Europe - Synthesis Report 2012 [Citat 08.06.2017] Disponibil: <http://web.unitn.it/files/download/17828/executivereporten.pdf>
39. Seymour, N., - Starting Up after 50. CELCEE Digest. [Citat 26.05.2017] Disponibil: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED476585.pdf>
40. Sheehan, M., Mc Namara, A., - *Business Start-Ups & Youth Self-Employment* [Citat 18.05.2017] Disponibil: http://www.style-research.eu/wordpress/wp-content/uploads/2015/03/D_7_1_Business_Start-Ups_Youth_SelfEmployment_Policy_Literature-Review_FINAL.docx.
41. Spyrou, D., - *Ocuparea forței de muncă de către femei & antreprenori în România* [Citat 06.04.2017] Disponibil: <http://profitpentruoameni.ro/wp-content/uploads/2013/07/A-2.2.-Studiu-instrumente-financiare.pdf>
42. WES (Rețeaua europeană de promovare a antreprenoriatului feminin) - Raport al activitatilor 2005 [Citat 28.04.2017] Disponibil: http://www.aippimm.ro/files/articles_files/84/4629/wesrap2005-ro.pdf
43. Wisner, B., și alții, (2003), *At risk: natural hazards, people's vulnerability, and disaster*. 2nd edition. London: Routledge [Citat 11.07.2017] Disponibil: http://www.preventionweb.net/files/670_72351.pdf
44. Zahi, K., Polacek, R., - *Improving the representation of self-employed women with professional and managerial tasks* [Citat 09.07.2017] Disponibil: http://genet.csic.es/sites/default/files/documentos/biblioteca/Brochure_Femanet_EN4-2.pdf/
45. Бондаренко, В.А. - Развитие самозанятости в странах Европейского Союза и США [Citat 13.05.2017] Disponibil: http://www.giac.ru/content/document_r_A4F92072-2395-4116-96E5-EE76169118C7.html